

KOOLIKELL HELISEB TÄNA

«Kui Arno isaga koolimajja jõudis, olid tunnid juba alanud.»

Kes ei teaks seda lauset! Aga edasi? Edasi:

«Kooliõpetaja kutsus mõlemad oma tuppa, kõneles nendega natuke aega, käskis Arnol olla hoolas ja korralik ja seadis ta siis pinki ühe pikkade juustega poisi kõrvale istuma.»

Ja alguslause salapära, lumm, on hajunud. Kui tavaline, isegi igav... ja oh kui igapäevane pilt tänapäevalgi, kuigi see kõik võis olla oma sada aastat tagasi!

Aga enne, kui koolilastele kirjatarkust võis õpetada, oli tarvis õpetajaid koolitada.

Sellega läks ajalukku Bengt Gottfried Forselius oma seminariga aastatel 1684—1688. Püüan silme ette manada pildikest kaugest minevikust: Forselius minemas üle mere koos kahe poisiga Liivimaalt. Et Rootsimaal piiskop J. H. Gerthi palge ees kummutada kuulujutud, nagu ei oleks maarahvas arenemisvõimeline, ja taotleda õigus rahvakoolide avamiseks. Ju siis olid tragid ja oskajad poisid. 31. detsembril 1686 andis kuningas korralduse, milles nõuti koolide asutamist igasse kihelkonda. Tänu sellele on ka mitmed Võrumaa koolid oma auväärased juubelid ära pidanud.

Eestimaa kool on üle 300 aasta vana.

Stagnaajal läinud üks mu tuttav «Vanemuisesse» Peegli fragmentariumi vaatama ainult sellepärast, et teada saada, kas üks koht on sees. Too, kus vene politruk eesti poistele tões ja vaimus seletab: lõpeb sõda, võtame teil seal Eestis kirjaoskamatuselike likvideerimise tõsiselt käsile. Oli küll sees.

Aga neid, kes eesti rahva arenemisvõimes ja kirjaoskuses kahtlevad, leidub praegugi — uutmisajal...

Mis on üks kool ilma koolipoisita!

Mullu Nursi kooli 260 aasta juubeli puhul avati koolimaja ees koolipoisi kivi-kuju. Selle on loonud noor kunstnik Paul Uibopuu. Ei julge küll kindlalt väita, aga minu arvates on see mälestussammas koolijütsile üsna ainulaadne. Selles on koos nii õrnahingeline Arno kui ka rähkleja Toots, nii tõsine Tõnisson kui ka hädavares Kiir... Ja need poisid, kes sõjapäevil vaenuväljadele jäid... Ja need poisid, kes on koolis käinud koos minu ja Sinuga.

Seal ta seisab koolimaja ukse all, justkui kuulutades igavest tõde:

Mees peab tarkust taga nõudma, noorus on ju külvikuu.

**LIINA VALPER.
MATI PAKLERI foto**